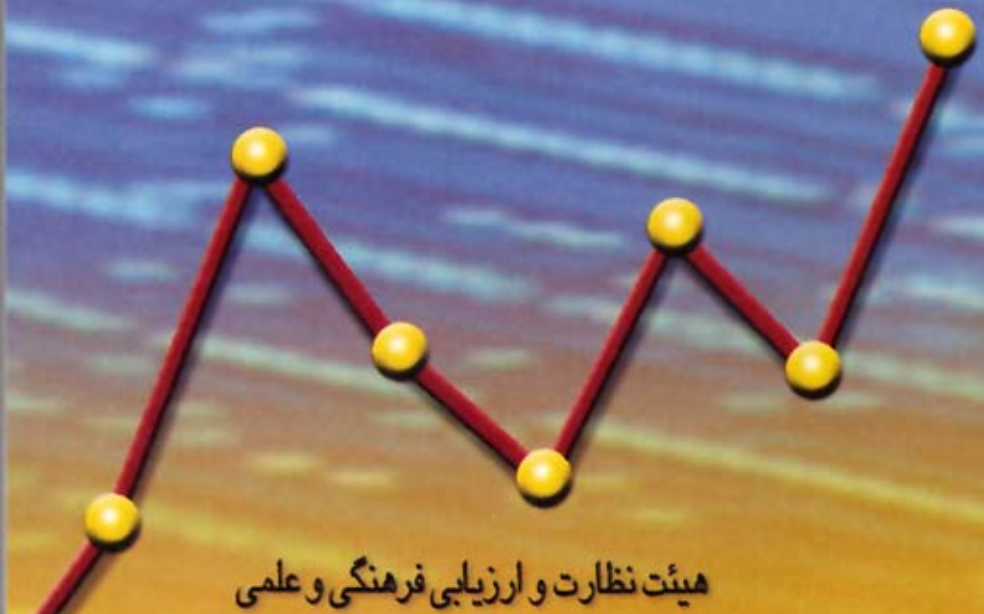

شاخص‌ها و فرآیند ارزیابی علم و فناوری در جمهوری اسلامی ایران

هیئت نظارت و ارزیابی فرهنگی و علمی

مقدمه

شورای عالی انقلاب فرهنگی ارزیابی وضعیت فرهنگی و علمی کشور و تبیین و تعیین شاخصهای کمی برای ارزیابی وضع فرهنگی کشور را در بندهای ۵ و ۶ وظایف خویش تصویب کرده است. همچنین شورای عالی در مباحث و مصوبات دیگر خود در چند مورد بر ضرورت ارزیابی وضع علمی و فرهنگی کشور و ارایه نتایج آن به شورا تأکید ورزیده است. با هدف تحقق این امر هیئت تبیین و تعیین شاخصهای ارزیابی وضع فرهنگی کشور از اردیبهشت ۱۳۷۸ با عضویت گروهی از صاحبانظران علمی و فرهنگی تشکیل گردید و اولین جلسه خود را در تاریخ ۷۸/۲/۲۱ برگزار کرد. در ضمن مباحث مقدماتی هیئت، ضرورت ساماندهی امر ارزیابی وضع علمی و فرهنگی کشور مشخص شد، لذا آیین نامه ارزیابی وضع علمی و فرهنگی کشور پس از تهیه به تأیید هیئت رسید و به منظور تصویب به شورای عالی انقلاب فرهنگی تقدیم گردید.

سر انجام در روزهای پایانی سال ۱۳۷۹ در جلسه ۴۷۶ مورخ ۷۹/۱۲/۹ شورای عالی انقلاب فرهنگی آیین نامه هیئت نظارت و ارزیابی فرهنگی و علمی در ۱۱ ماده و ۳ تبصره به تصویب رسید. در همین جلسه آقای دکتر صادق واعظ زاده به عنوان رئیس هیئت تعیین و در تاریخ ۸۰/۲/۶ با حکم رئیس جمهور و رئیس شورای عالی انقلاب فرهنگی منصوب شد.

پس از آن در جلسات ۴۹۴، ۴۹۵ و ۵۰۳ شورای عالی به ترتیب آقایان حجت الاسلام و المسلمین دکتر احمد احمدی، حجت الاسلام و المسلمین محسن قمی، آقای حسین مظفر، مهندس محمد باقریان، مهندس مصطفی میرسلیم، دکتر علیرضا مرندی، آقای حسن رحیم پور ازغدی، دکتر عباسعلی زالی و دکتر جعفر توفیقی به عنوان اعضای هیئت برگزیده شدند. آیین نامه هیئت طی نامه شماره ۳۲۷/دش مورخ ۸۰/۲/۹ به دستگاههای ذیربط ابلاغ شد. در آیین نامه فوق شاخصهای ارزیابی به صورت شاخصهای کلان و خرد به تفکیک در حوزه های «آموزش پیش دانشگاهی»، «آموزش عالی»، «تحقیقات» و «فرهنگ و ارتباطات» معین شده است. بر این اساس، بررسیهای کارشناسانه و دقیق و بحث و تبادل نظر در خصوص تعیین شاخصهای برشمرده شده تا کنون وجهه همت این هیئت بوده است. در این فرآیند ابتدا پس از بررسی و تهیه پیش نویس شاخصها در هر یک از معاونتهای هیئت، موارد در شوراها و ارزیابی ذیربط هیئت بررسی می شوند. این شاخصها سپس در جلسات اصلی هیئت به بحث و تبادل نظر گذارده شده و تصویب می شوند. ماحصل بحث و تبادل نظر و تصویب هیئت نظارت و ارزیابی به شورای عالی انقلاب فرهنگی به منظور تصویب نهایی تقدیم می گردد. پس از آن با توجه به شاخصهایی که به تصویب نهایی شورای عالی رسیده اند کار تهیه اطلاعات از طریق سازمانها و دستگاههای ذیربط آغاز می شود.

اطلاعات ارایه شده در هیئت مورد بررسی و تحلیل دقیق قرار می گیرد و بر آن اساس وضع فرهنگی و علمی کشور، چالشهای موجود و پیش رو، راهکارهای مقابله با چالشها و رتبه بندی علمی و فرهنگی دستگاهها و سازمان های ذیربط مشخص می گردد.

این مجموعه با هدف انتشار شاخصهای ارزیابی علم و فناوری که پس از بررسیها و مذاقه های لازم و تصویب اولیه، در نهایت به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی رسیده است و اطلاع رسانی در زمینه نحوه ارزیابی علم و فناوری کشور برای مسئولان و متخصصان ذیربط تدوین شده است. امید است بهره برداری از آن برای اصحاب علم و فناوری کشور مفید واقع شود و زمینه ساز همکاریهای سازنده و مستمر هیئت نظارت و ارزیابی فرهنگی و علمی با دستگاههای اجرایی ذیربط به منظور ارزیابی و دستیابی به تصویری روشن و دقیق از وضع علم و فناوری کشور گردد.

شاخص های ارزیابی علم و فناوری

شورای عالی انقلاب فرهنگی در جلسه ۵۱۰ مورخ ۱۳۸۱/۱۰/۲۴، در اجرای بند ۶ وظایف این شورا، شاخصهای ارزیابی علم و فناوری را به این شرح تصویب کرد:

مقدمه

علم و فناوری زیربنای توسعه پایدار هر کشور محسوب می‌شود. از اینرو ارزیابی بخش علم و فناوری در سطح بین‌المللی به عنوان فرایندی رو به رشد مورد توجه قرار گرفته است. تجارب ارزیابی از علم و فناوری در کشورهای دنیا متفاوت است، لیکن آنچه در بیشتر کشورها مشترک می‌باشد تعیین شاخصهای ارزیابی به منظور سنجش میزان رشد علم و فناوری است. این شاخصها معمولاً در گزارشهای سالانه سازمان‌ها و مجله‌های معتبر بین‌المللی به منظور مقایسه و مشخص نمودن وضع علم و فناوری کشورها استفاده می‌شود. با توجه به گزارشهای بین‌المللی و مطالعات و تجربیات مربوط به وضعیت علمی و پژوهشی کشور، عنوانهای شاخصهای ارزیابی علم و فناوری در دو سطح کلان و خرد و شاخصهای کیفی به شرح زیر تعیین می‌شود:

شاخصهای کلان ارزیابی علم و فناوری

شاخص های کلان ارزیابی علم و فناوری^۱

عنوانهای شاخص های کلان ارزیابی علم و فناوری چگونگی ارزیابی بخش علم و فناوری کشور را بصورت کلی و فراتر از دستگاهها و سازمانهای مربوط به این بخش تعیین می کند. ارزیابی براساس این شاخص ها باید روند عمومی بخش علم و فناوری کشور و موقعیت نسبی آن را در عرصه بین المللی مشخص کند.

۱- شاخص های انسانی^۲

۱-۱ تعداد محققان در یک میلیون نفر جمعیت

۱-۲ تعداد کل شاغلان تحقیقاتی در یک میلیون نفر جمعیت

۱-۳ درصد محققان از کل شاغلان تحقیقاتی

۱-۴ درصد محققان مراکز دولتی از کل محققان

۱-۵ درصد شاغلان تحقیقاتی مراکز دولتی از کل شاغلان تحقیقاتی

- ارزیابی بر اساس شاخصهای مزبور در یک سال و نیز در یک برنامه توسعه انجام می شود.

۲- شاخصهای انسانی به تفکیک جنسیت (زن و مرد) می باشد.

۶-۱- درصد محققان در بخش های مختلف تحقیقات از کل شاغلان تحقیقاتی

۷-۱- درصد کارشناسان پژوهشی از کل شاغلان تحقیقاتی

۸-۱- درصد تکنیسین های شاغل در تحقیقات از کل شاغلان تحقیقاتی

۹-۱- تعداد شاغلان تحقیقاتی برحسب استان های کشور

۱۰-۱- تعداد و درصد محققان برحسب رشته تخصصی

۱۱-۱- درصد رشد تعداد محققان

۱۲-۱- تعداد نیروهای پشتیبانی و خدماتی تحقیقات

۲- شاخص های مالی

۱-۲- کل اعتبارات تحقیقاتی

۲-۲- درصد رشد اعتبارات تحقیقاتی^۱

۳-۲- درصد اعتبارات تحقیقاتی از تولید ناخالص ملی (GNP)

۴-۲- درصد اعتبارات دولتی تحقیقات از بودجه عمومی دولت

۵-۲- درصد اعتبارات دولتی تحقیقات از کل اعتبارات تحقیقاتی

۶-۲- درصد درآمدهای تحقیقاتی از کل هزینه های تحقیقاتی

۷-۲- درصد هزینه های تحقیقاتی از کل اعتبارات تحقیقاتی مصوب

۱- منظور از اعتبارات تحقیقاتی، اعتبارات تخصیص یافته و منظور از درآمدها و هزینه های تحقیقاتی، درآمدها و هزینه های تحقق یافته می باشد.

۸-۲ درصد اعتبارات تحقیقات کاربردی و توسعه ای از کل اعتبارات تحقیقاتی

۹-۲ درصد اعتبارات تحقیقات بنیادی از کل اعتبارات تحقیقاتی

۱۰-۲ درصد اعتبارات بخش های مختلف تحقیقات از کل اعتبارات تحقیقاتی و رشد اعتبارات هر بخش.

۱۱-۲ درصد اعتبارات پشتیبانی تحقیقات به تفکیک عمرانی و پرسنل دفتری خدماتی از کل اعتبارات تحقیقاتی

۱۲-۲ درصد هزینه های پرسنلی تحقیقات از کل اعتبارات تحقیقاتی

۱۳-۲ کل هزینه مربوط به خرید و انتقال فناوری

۱۴-۲ کل درآمد حاصل از فروش و انتقال فناوری

۳- شاخص های ساختاری

۱-۳ تعداد مراکز تحقیقاتی

۲-۳ نسبت مراکز تحقیق و توسعه^۱ به کل مراکز تحقیقاتی

۳-۳ نسبت مراکز تحقیقات علمی به کل مراکز تحقیقاتی

۴-۳ نسبت مراکز تحقیقاتی غیردولتی به کل مراکز تحقیقاتی

۵-۳ تعداد تفاهم نامه های اجرا شده به تفکیک ملی و بین المللی

۱- منظور از مراکز تحقیق و توسعه و مراکز تحقیقات علمی مراکزی است که دارای مجوز رسمی می باشند.

۶-۳- تعداد پایگاه ها و شبکه های رایانه ای اطلاع رسانی علمی و مرتبط

با شبکه های اینترنت

۷-۳- نسبت مراکز تحقیقاتی در هر یک از گروههای تخصصی علمی^۱ به

تفکیک

۸-۳- نسبت مراکز تحقیقاتی دولتی در هر یک از گروههای تخصصی

علمی

۹-۳- تعداد پارک ها و شهرک های تحقیقاتی و فناوری

۱۰-۳- تعداد انجمن های علمی

۴- شاخص های عملکردی

۱-۴- تعداد طرحهای تحقیقاتی مصوب و فعال^۲ به تفکیک بنیادی،

کاربردی و توسعه ای

۲-۴- تعداد طرحهای تحقیقاتی پایان یافته که نتایج آن مورد استفاده قرار

گرفته است.

۳-۴- تعداد طرحهای تحقیقاتی پایان یافته به تفکیک بنیادی، کاربردی و

توسعه ای

۱- منظور از گروههای تخصصی علمی گروههای هشتگانه شورای عالی برنامه ریزی شامل گروههای فنی و مهندسی، علوم پایه، علوم انسانی، علوم تجربی، کشاورزی، پزشکی و هنر می باشد.

۲- منظور از طرح تحقیقاتی فعال طرح تحقیقاتی تصویب شده، تامین اعتبار شده و در حال اجرا می

باشد.

۴-۴- درصد طرح‌های تحقیقاتی بنیادی از کل طرح‌های تحقیقاتی فعال
۴-۵- درصد طرح‌های تحقیقاتی کاربردی و توسعه‌ای از کل طرح‌های
تحقیقاتی فعال

۴-۶- تعداد مقالات منتشر شده در مجلات معتبر علمی - ترویجی و
علمی - پژوهشی ایرانی به تفکیک

۴-۷- تعداد مقالات منتشر شده در مجلات معتبر علمی خارجی
۴-۸- تعداد مقالات منتشر شده در مجموعه مقالات کامل همایش‌های
معتبر علمی داخلی

۴-۹- تعداد مقالات منتشر شده در مجموعه مقالات کامل همایش‌های
معتبر علمی خارجی

۴-۱۰- تعداد اختراعات و اکتشافات به ثبت رسیده

۴-۱۱- تعداد ارجاعات به مقالات علمی منتشر شده

۴-۱۲- تعداد کتب علمی تخصصی تألیف شده و انتشار یافته توسط
دانشگاهها و مراکز تحقیقاتی و ناشران معتبر علمی

۴-۱۳- تعداد قراردادهای خرید و انتقال فناوری

۴-۱۴- تعداد قراردادهای فروش و انتقال فناوری

۵- شاخص های بهره وری

۱-۵- نسبت تعداد مقالات منتشر شده به صد نفر محقق به تفکیک

بندهای ۶-۴ تا ۹-۴

۲-۵- نسبت اعتبارات تحقیقاتی به تعداد محققان و شاغلان تحقیقاتی

به تفکیک

۳-۵- نسبت اعتبارات تحقیقاتی به تعداد کل طرحهای تحقیقاتی پایان

یافته

۴-۵- نسبت تعداد محققان به تعداد مراکز تحقیقاتی

۵-۵- نسبت اعتبارات تحقیقاتی به تعداد مراکز تحقیقاتی

۶-۵- نسبت تعداد طرحهای تحقیقاتی فعال به تعداد مراکز تحقیقاتی

۷-۵- نسبت تعداد طرحهای تحقیقاتی فعال به صد نفر محقق

۸-۵- نسبت کل اعتبارات تحقیقاتی به تعداد محققان

۹-۵- نسبت کل اعتبارات تحقیقاتی به یک میلیون نفر جمعیت کشور و به

کل جمعیت کشور

۱۰-۵- نسبت تعداد طرحهای تحقیقاتی پایان یافته به طرح های تحقیقاتی

مصوب

۱۱-۵- نسبت تعداد طرحهای تحقیقاتی پایان یافته که نتایج آن مورد بهره

برداری قرار گرفته به کل طرحهای تحقیقاتی مصوب

شاخصهای خرد ارزیابی علم و فناوری

شاخصهای خرد ارزیابی علم و فناوری

عنوانهای شاخص های خرد ارزیابی علم و فناوری، چگونگی ارزیابی دستگاهها و سازمانهای مربوط به بخش علم و فناوری و نحوه مقایسه آنها را با هم معین می کند. ارزیابی براساس این شاخص ها باید در نهایت به رتبه بندی دستگاهها و سازمانهای موجود در این بخش منجر شود.

این شاخص ها، دانشگاه، پژوهشگاه، مرکز تحقیقاتی، پژوهشکده، سازمان تحقیقاتی و گروه تحقیقاتی دارای تشکیلات مستقل را مورد ارزیابی قرار می دهد.

۱- شاخص های انسانی

- ۱-۱- تعداد محققان به تفکیک گروههای تخصصی و مدرک علمی
- ۱-۲- تعداد کل شاغلان تحقیقاتی به تفکیک گروههای تخصصی
- ۱-۳- تعداد کارشناسان پژوهشی
- ۱-۴- تعداد تکنیسینهای شاغل در تحقیقات
- ۱-۵- درصد شاغلان تحقیقاتی از کل کارکنان
- ۱-۶- تعداد دانشجویان دوره های تحصیلات تکمیلی به تفکیک مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری

۲- شاخص های مالی

۱-۲- کل اعتبارات تحقیقاتی

۲-۲- درصد اعتبارات دولتی تحقیقات از کل اعتبارات تحقیقاتی

۳-۲- درصد اعتبارات غیردولتی تحقیقات از کل اعتبارات تحقیقاتی

۴-۲- درصد کمک ها و درآمدهای تحقیقاتی از کل اعتبارات تحقیقاتی

به تفکیک

۵-۲- درصد اعتبارات تحقیقات کاربردی و توسعه ای از کل اعتبارات

تحقیقاتی

۶-۲- درصد اعتبارات تحقیقات بنیادی از کل اعتبارات تحقیقاتی

۷-۲- درصد کل اعتبارات تحقیقاتی از کل اعتبارات

۸-۲- درصد اعتبارات پشتیبانی تحقیقات به تفکیک عمرانی و پرسنل

دفتری خدماتی از کل اعتبارات تحقیقاتی

۹-۲- درصد هزینه های پرسنلی از کل اعتبارات و از اعتبارات تحقیقاتی

۱۰-۲- درآمد حاصل از فروش و انتقال فناوری

۳- شاخص های ساختاری

۱-۳- تعداد تفاهم نامه ها با سایر مراکز علمی و تحقیقاتی برای انجام

برنامه ها و پروژه های مشترک تحقیقاتی

۲-۳- تعداد رشته ها و گروه های علمی - تحقیقاتی به تفکیک

- ۳-۳- تعداد قطب های تحقیقاتی (کانون های عالی تحقیقی نمونه)
- ۳-۴- تعداد مراکز تحقیقاتی
- ۳-۵- داشتن پایگاهها و شبکه های رایانه ای اطلاع رسانی علمی و ارتباط با شبکه های اینترنت
- ۳-۶- تعداد کتابهای علمی و منابع اطلاع رسانی
- ۳-۷- تعداد عناوین مجلات معتبر علمی داخلی و خارجی
- ۳-۸- داشتن ارزیابی درونی منظم

۴- شاخص های عملکردی

- ۴-۱- تعداد طرحهای تحقیقاتی فعال
- ۴-۲- تعداد طرحهای تحقیقاتی پایان یافته که نتایج آن مورد استفاده قرار گرفته است.
- ۴-۳- تعداد طرحهای تحقیقاتی پایان یافته به تفکیک بنیادی، کاربردی و توسعه ای
- ۴-۴- درصد طرحهای تحقیقاتی بنیادی از کل طرحهای تحقیقاتی فعال
- ۴-۵- درصد طرحهای تحقیقاتی کاربردی و توسعه ای از کل طرحهای تحقیقاتی فعال
- ۴-۶- تعداد مقالات منتشر شده در مجلات معتبر علمی - ترویجی و علمی - پژوهشی ایرانی به تفکیک

- ۷-۴- تعداد مقالات منتشر شده در مجلات معتبر علمی خارجی
- ۸-۴- تعداد مقالات منتشر شده در مجموعه مقالات کامل همایش های معتبر علمی داخلی
- ۹-۴- تعداد مقالات منتشر شده در مجموعه مقالات کامل همایش های معتبر علمی خارجی
- ۱۰-۴- تعداد اختراعات و اکتشافات به ثبت رسیده
- ۱۱-۴- تعداد قراردادهای تحقیقاتی اجرا شده با سایر مراکز علمی به تفکیک داخل و خارج
- ۱۲-۴- تعداد اعضای هیئت علمی که در راهنمایی دانشجویان تحصیلات تکمیلی مشارکت دارند.
- ۱۳-۴- تعداد اعضای هیئت علمی که در انجام تحقیقات در سایر مراکز علمی و تحقیقاتی داخلی و خارجی همکاری داشته اند.
- ۱۴-۴- تعداد اعضای هیئت علمی و یا محققانی که برای انجام تحقیقات از سایر مراکز دعوت شده اند.
- ۱۵-۴- تعداد کارگاههای علمی تخصصی برگزار شده
- ۱۶-۴- تعداد گردهمایی های علمی برگزار شده
- ۱۷-۴- تعداد سخنرانی های علمی و جلسات مباحثه
- ۱۸-۴- تعداد رتبه ها و افتخارات پژوهشی اخذ شده از جشنواره های علمی و پژوهشی ملی و بین المللی

۴-۱۹- تعداد عناوین کتب و نشریات علمی منتشر شده

۴-۲۰- تعداد قراردادهای فروش و انتقال فناوری

۵- شاخص های بهره وری

۵-۱- نسبت تعداد مقالات منتشر شده به تعداد محققان

۵-۲- نسبت اعتبارات تحقیقاتی به تعداد محققان و شاغلان تحقیقاتی به

تفکیک

۵-۳- نسبت اعتبارات تحقیقاتی به تعداد کل طرحهای تحقیقاتی پایان

یافته

۵-۴- نسبت تعداد طرحهای تحقیقاتی فعال به تعداد محققان

۵-۵- نسبت تعداد طرحهای تحقیقاتی پایان یافته به طرح های تحقیقاتی

مصوب.

۵-۶- نسبت تعداد طرحهای تحقیقاتی پایان یافته که نتایج آن مورد بهره

برداری قرار گرفته به کل طرحهای تحقیقاتی مصوب

شاخصهای کیفی ارزیابی علم و فناوری

شاخصهای کیفی ارزیابی علم و فناوری

شاخص های کیفی ارزیابی علم و فناوری، مؤلفه ها و مقولاتی از سامانه علم و فناوری ملی را مورد بررسی و پرسش قرار می دهد که تبیین کمی آنها دشوار یا غیر ممکن است.

پاسخ به این پرسش ها باید به صورت تحلیلی و از طریق نظرخواهی از صاحب نظران و مدیران علم و فناوری فراهم آید و نتایج ارزیابی براساس شاخص های آماری را تکمیل کند. این شاخصها عبارتند از:

۱- میزان تطبیق تحقیقات انجام شده در کشور با هدف های برنامه های توسعه.

۲- فرآیند سیاستگذاری و تعیین راهبردهای علم و فناوری در کشور.

۳- کیفیت ساماندهی و سازماندهی ملی علم و فناوری.

۴- کیفیت نظام اطلاع رسانی علم و فناوری در کشور.

۵ - توسعه ارتباطات بین المللی در زمینه علم و فناوری.

۶ - میزان استفاده از نتایج تحقیقات در کشور.

۷- گسترش فرهنگ و روحیه تحقیق در کشور و میزان اعتقاد به استفاده

از تحقیق در برنامه ریزی های عمرانی و توسعه ای.

- ۸- میزان مشارکت دانشمندان و محققان کشور در تصمیم‌گیری امور مربوط به علم و فناوری.
- ۹- نحوه مصرف بودجه‌های تحقیقاتی در کشور.
- ۱۰- میزان ارائه خدمات و تسهیلات بخش دولتی در امور تحقیقاتی.
- ۱۱- کیفیت انتقال فناوری از خارج به داخل کشور و انجام تحقیقات تطبیقی به منظور بومی کردن آن.
- ۱۲- ارتباط بخش صنعت با مراکز تحقیقاتی (دانشگاهی و غیردانشگاهی).
- ۱۳- میزان گرایش به مراکز تحقیقاتی غیردولتی و روند توسعه کمی و کیفی آنها.
- ۱۴- کیفیت مدیریت مراکز تحقیقات.
- ۱۵- منزلت اجتماعی و رضایت شغلی دانشمندان و محققان.
- ۱۶- کیفیت مجلات علمی - پژوهشی کشور.
- ۱۷- کیفیت کتابهای علمی.
- ۱۸- کیفیت همایش‌های علمی و امکانات و تجهیزات مربوط جهت برگزاری همایشها در سطح بین‌المللی.
- ۱۹- میزان توجه به ایجاد راهکارهای مناسب جهت جذب نخبگان و کاهش مهاجرت آنان.

تبصره: کلیه دستگاه‌های اجرایی موظفند همکاری لازم را با هیئت نظارت و ارزیابی فرهنگی و علمی شورای عالی انقلاب فرهنگی برای نیل به ارزیابی وضع فرهنگی، علمی، آموزشی و پژوهشی کشور و تهیه گزارش‌های سالانه بعمل آورند.

آیین نامه هیأت نظارت و ارزیابی فرهنگی و علمی

آیین نامه هیأت نظارت و ارزیابی فرهنگی و علمی شورای
عالی انقلاب فرهنگی
مصوب جلسه ۴۷۶ مورخ ۱۳۷۹/۱۲/۹ شورای عالی انقلاب
فرهنگی (شماره ۳۲۷/دش مورخ ۱۳۸۰/۲/۹)

بر اساس بند ۶ وظایف شورای عالی انقلاب فرهنگی (ابلاغیه شماره
۳۶۰۳/دش مورخ ۱۳۷۶/۹/۲) و به منظور ارزیابی و ارائه تصویری روشن
از روند تحولات فرهنگی، علمی، آموزشی و پژوهشی کشور، هیأت
نظارت و ارزیابی فرهنگی و علمی شورای عالی انقلاب فرهنگی در
دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی تشکیل می‌شود.

:

۱-۱- نیل به تصویر واقعی از وضعیت فرهنگی و علمی کشور در
قالب گزارشهای سالانه به منظور اطلاع مردم و مسئولان از
موقعیت و روند فرهنگی و علمی کشور در عرصه داخلی و بین
المللی .

۱-۲- تشویق و ترغیب دست اندرکاران فرهنگی و علمی جمهوری
اسلامی ایران و ایجاد رقابت مثبت و سازنده در انجام وظایف .

- ۳-۱- پیشنهاد راهکارهای مناسب به شورای عالی انقلاب فرهنگی برای رفع مشکلات و ارتقای معیارهای فرهنگی و علمی کشور.
- ۴-۱- ایجاد نظام هماهنگ ارزیابی فرهنگی و علمی با استفاده از همه تجارب و امکانات موجود کشور.

- :

- ۱-۲- بررسی و ارزیابی وضعیت فرهنگی، علمی، آموزشی و پژوهشی کشور.
- ۲-۲- تدوین شاخصها و ضوابط ارزیابی.
- ۳-۲- تهیه گزارشهای سالانه از وضعیت فرهنگی، علمی، آموزشی و پژوهشی کشور.
- ۴-۲- هماهنگی و هدایت امر ارزیابی
- ۵-۲- انجام سایر امور محوله از شورای عالی انقلاب فرهنگی

- :

- ارزیابی وضعیت فرهنگی، علمی، آموزشی و پژوهشی کشور شامل فعالیتهای دولتی و غیردولتی در عرصه های مزبور به مفهوم وسیع است و در بخشهای زیر انجام می شود:
- ۱-۳- تعلیم و تربیت شامل آموزش قبل از دانشگاه و آموزش عالی.

۲-۳- علم و فن آوری .

۳-۳- فرهنگ و هنر و ارتباطات شامل کتاب و کتابخانه ها، نشریات و روزنامه ها، فیلم و سینما، موسیقی و هنرهای نمایشی، صدا و سیما، ارتباطات رایانه ای و میراث فرهنگی.

۴-۳- موضوعات خاص که حسب مورد به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی می رسد.

- :

ارزیابی هر یک از بخشها در دو سطح و به شرح زیر انجام می شود:

۱-۴- ارزیابی کلان - در این سطح وضع فرهنگی و علمی و آموزشی و پژوهشی کشور در مقیاس ملی ارزیابی می شود و وضعیت هر یک از بخشها (تعلیم و تربیت، علم و فن آوری، فرهنگ و ارتباطات) بصورت کلی و فراتر از دستگاهها و سازمانهای مربوط به آن بخش مورد بررسی قرار می گیرد. این ارزیابی باید روند بخشهای مذکور و موقعیت نسبی هر یک را در عرصه بین المللی معین کند.

۲-۴- ارزیابی خرد- در این سطح وضعیت دستگاهها و سازمانهای مربوط به هر بخش و در مقیاسه با هم ارزیابی می شود. این ارزیابی باید در نهایت به رتبه بندی دستگاهها و سازمانهای مشابه منجر گردد.

- :

۱-۵- نتایج ارزیابی در هر بخش در قالب گزارش سالانه تدوین و به

شورای عالی انقلاب فرهنگی تقدیم می‌شود.

۲-۵- گزارشهای سالانه باید شامل آسیب‌شنای وضع فرهنگی و علمی و

آموزشی و پژوهشی کشور و ارائه پیشنهادهای مشخصی برای بهبود وضع در سطح کلان باشد.

۳-۵- نتایج ارزیابی در سطح خرد در تخصیص بودجه و اعتبارات

و اعطای امتیازات به دستگاهها و سازمانهای فرهنگی و علمی و آموزشی

و پژوهشی مدنظر قرار می‌گیرد. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی و

دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی موظف هستند ظرف مدت سه

ماه مشترکاً آیین‌نامه اجرایی این امر را به شورای عالی انقلاب فرهنگی

پیشنهاد نمایند.

۴-۵- گزارشهای ارزیابی پس از تأیید شورای عالی انقلاب فرهنگی می

تواند برای اطلاع عموم منتشر شود.

۵-۵- گزارشهای ارزیابی یا گزیده آنها به عنوان گزارشهای رسمی

جمهوری اسلامی ایران برای استفاده در اختیار سازمانهای فرهنگی و

علمی و بین‌المللی قرار می‌گیرد.

- :

شاخصهای کلان و خرد ارزیابی به تفکیک حوزه های زیر معین می شود:

۶-۱- آموزش پیش دانشگاهی

۶-۲- آموزشی عالی

۶-۳- تحقیقات

۶-۴- فرهنگ، هنر و ارتباطات

- :

اعضای هیأت مرکب از ۹ نفر از شخصیت‌های فرهنگی و علمی کشور خواهد بود که به پیشنهاد اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی و تصویب آن شورا انتخاب می شوند.

تبصره ۱- اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی اعضای پیشنهادی خود را کتباً به دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه می دهند تا در دستور کار شورا قرار گیرد.

تبصره ۲: مدت عضویت اعضا ۴ سال می باشد و انتخاب مجدد آنان بلامانع است.

- :

رئیس هیأت به پیشنهاد شورای عالی انقلاب فرهنگی و تأیید آن شورا برای مدت ۴ سال انتخاب می‌شود.

تبصره: احکام رئیس و اعضای هیأت را رییس شورای عالی انقلاب فرهنگی صادر می‌کند.

- :

هیأت می‌تواند برای اجرای وظایف خود گروههای کاری تشکیل دهد.

ماده ۱۰- آیین نامه داخلی هیأت به تصویب اکثریت اعضای آن می‌رسد.

ماده ۱۱- بودجه و تشکیلات سازمانی هیأت با هماهنگی سازمان مدیریت و برنامه ریزی در قالب بودجه و پستهای سازمانی دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی پیش بینی می‌شود.

سابقه و گردش کار

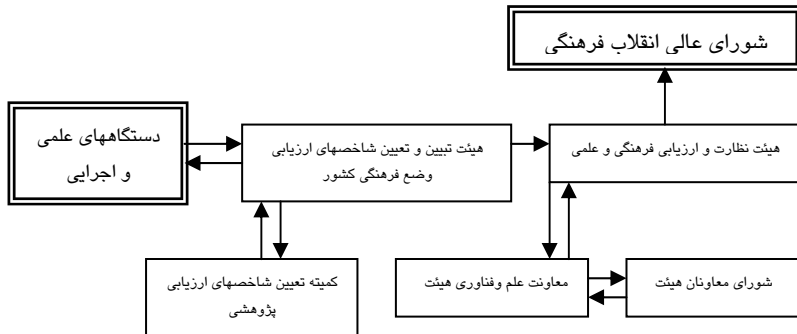
سابقه و گردش کار تهیه و تدوین شاخص‌های ارزیابی علم و فناوری

شاخص‌های ارزیابی علم و فناوری کشور اولین بار به همت «هیئت تبیین و تعیین شاخص‌های ارزیابی وضع فرهنگی کشور» و تحت عنوان شاخص‌های ارزیابی تحقیقات تهیه شد.

این هیئت طی ۳۵ جلسه از تاریخ ۷۸/۲/۲۱ تا ۷۹/۹/۸ به بررسی سوابق کارهای پراکنده گذشته در ایران و شاخص‌های دیگر کشورها پرداخت و از طریق تشکیل کمیته تعیین شاخص‌های ارزیابی پژوهش فهرستی طولانی از شاخص‌ها را تهیه کرد. این فهرست در جلسات متعدد هیئت و کمیته مورد بحث و بررسی مشروح قرار گرفت و شاخص‌های ارزیابی تحقیقات تهیه و به شورای عالی انقلاب فرهنگی تقدیم شد. دبیر محترم شورای عالی انقلاب فرهنگی این شاخص‌ها را به نظر خواهی دستگاه‌های علمی و اجرایی کشور که به امر پژوهش می‌پردازند گذارد. پاسخ‌های نظر خواهی در اختیار هیئت قرار گرفت و در تکمیل شاخص‌ها استفاده شد.

با تأسیس «هیئت نظارت و ارزیابی فرهنگی و علمی» شاخص‌های مذکور در معاونت علم و فناوری هیئت مورد بررسی مجدد واقع و شاخص‌های ارزیابی فناوری و نیز شاخص‌های کیفی ارزیابی به آن افزوده شد و در نهایت تحت عنوان شاخص‌های ارزیابی علم و فناوری کشور در جلسات مورخ ۸۱/۶/۲۰، ۸۱/۶/۲۰ و ۸۱/۷/۳ هیئت به تصویب رسید و پس از ارائه به شورای عالی انقلاب فرهنگی در جلسه مورخ

۱۳۸۱/۱۰/۲۴ مورد تصویب این شورا قرار گرفت. نموداری از گردش کار تهیه شاخص ها در شکل ذیل دیده می شود.

در مراحل مختلف انجام کار ، متن غیر مصوب شاخص ها مورد استفاده برخی دستگاهها قرار گرفت و پروژه محاسبه شاخص های کلان تحقیقات در مورد ایران و مقایسه آن با سایر کشور ها بر اساس این شاخصها به اجرا درآمد.

هم اکنون معاونت علم و فناوری هیئت نظارت و ارزیابی فرهنگی و علمی با همکاری مرکز آمار ایران ودستگاههای علمی و پژوهشی کشور سرگرم جمع آوری و تحلیل آمار شاخص ها است.بر این اساس گزارش ارزیابی علم و فناوری کشور بر اساس آنها تهیه و به شورای عالی انقلاب فرهنگی تقدیم خواهد شد.

فرایند ارزیابی

فرایند ارزیابی

۱- تعیین عناوین آمار و اطلاعات مورد نیاز، این عناوین با توجه به استانداردها و شاخص‌های ارزیابی تعیین می‌شود. انجام امر بر عهده مسئولان بخش‌ها یا معاونت‌ها است.

۲- مطلع ساختن دستگاه‌های موضوع ارزیابی از وظایف هیئت و هدف‌های ارزیابی و جلب همکاری آنان در تهیه اطلاعات مورد نیاز، این امر در سطح بالاترین مسئولان دستگاه‌های ستادی و جلب همکاری آنان در تهیه اطلاعات مورد نیاز (وزارت‌خانه‌ها و سازمان‌های ملی) توسط رئیس هیئت و در سطح معاونان این دستگاه‌ها و مسئولان دستگاه‌های وابسته (دانشگاه‌ها، مراکز تحقیقاتی و فرهنگی) توسط معاونان هیئت و از طریق مذاکرات شفاهی و عنداللزوم مکاتبه رسمی انجام می‌شود.

۳- گردآوری آمار و اطلاعات، این امر توسط بخش‌ها و با نظارت معاونت ذی‌ربط انجام می‌شود. برای این منظور از همه منابع موجود شامل موارد ذیل استفاده می‌شود:

% آمار و اطلاعاتی که به طور مکتوب توسط دستگاه‌های مورد ارزیابی یا سازمان‌ها و مراکز ذی‌ربط (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، مرکز آمار) انتشار یافته است.

% پایگاه‌های اطلاعاتی الکترونیکی

% تماس با مسؤولان ذی‌ربط (ترجیحاً مسؤولان ستادی)

تبصره: آمار گردآوری شده در پایگاه اطلاعاتی هیئت ذخیره می‌گردد.

۴- بررسی میزان صحت و اعتبار آمار و اطلاعات گردآوری شده، این امر با بررسی مقایسه‌ای آمارهای برگزیده توسط مسؤولان بخش‌ها انجام می‌شود. آمار اطلاعات نادرست تصحیح می‌شود و موارد مشکوک به تأیید دستگاه‌های ذی‌ربط می‌رسد.

۵- تهیه مقادیر کمی شاخص‌ها با کمک پردازش آمار و اطلاعات مربوط، برای این منظور نرم‌افزارهای لازم در معاونت‌ها تهیه می‌شود.

۶- نمایش مقادیر کمی شاخص‌ها در قالب جداول و نمودارها.

۷- تحلیل و بررسی نتایج در سطح معاونت‌ها و سپس طرح نتایج در شورای ارزیابی ذی‌ربط به منظور تعمیق تحلیل‌ها.

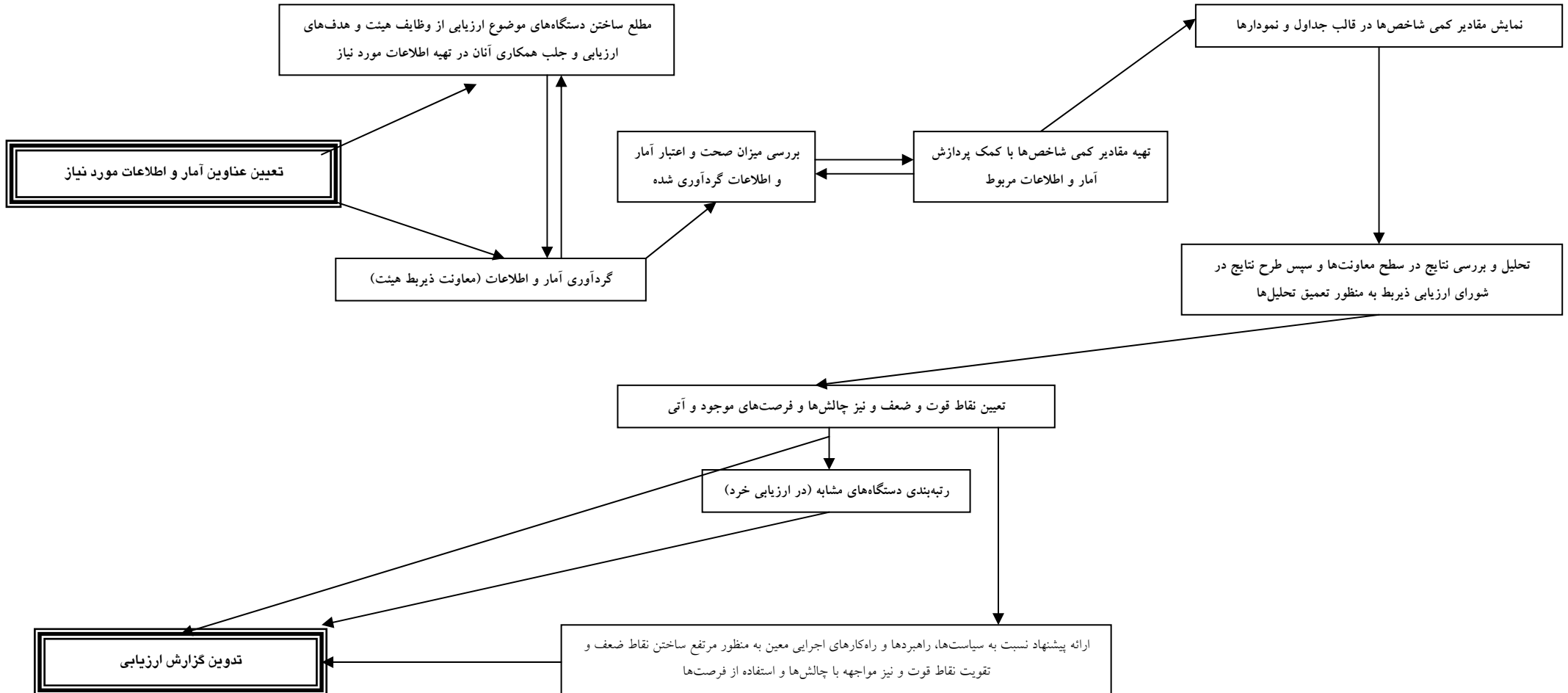
۸- تعیین نقاط قوت و ضعف و نیز چالش‌ها و فرصت‌های موجود و آتی

۹- رتبه‌بندی دستگاه‌های مشابه (در ارزیابی خرد).

۱۰- ارائه پیشنهاد نسبت به سیاست‌ها، راهبردها و راهکارهای اجرایی معین به منظور مرتفع ساختن نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت و نیز مواجهه با چالش‌ها و استفاده از فرصت‌ها.

۱۱- تدوین گزارش ارزیابی با استفاده از نتایج اقدامات مذکور در بالا جهت ارائه به هیئت. این گزارش پس از تایید در هیئت به شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه خواهد شد.

نمودار فرآیند ارزیابی

Process and Indicators of S&T Assessment in Islamic Republic of Iran

مرکز ملی مطالعات علمی و فناوری

هیئت نظارت و ارزیابی فرهنگی و علمی

تهران، خیابان انقلاب اسلامی، خیابان فلسطين شمالي، شماره ۱۰۱

تهران صندوق پستی ۶۳۱۷ - ۱۳۱۵۵

e-mail: arzyabi@iranculture.org